

Оксана Кушнір,

к. н. соц. ком., доц.,

Тернопільський національний педагогічний університет ім. В. Гнатюка, вулиця М. Кривоноса, 2, Тернопіль, Україна, 46000, e-mail: oksanakush8@gmail.com

УДК 070 : 821.161.2

СПЕЦИФІКА ЖАНРУ ОПОВІДАННЯ У ПРЕСІ СЛОВАЦЬКИХ УКРАЇНЦІВ ХХ СТОЛІТТЯ

У статті виділено пріоритетну роль оповідання у системі малоформатної прози українців Словаччини, наголошено на еволюції жанру, його сучасній тематичній, композиційній та стилістичній різноманітності. Визначено жанрово-стильові домінанти оповідання Ілли Галайди «Слово про жайворонків». Предметом дослідження є виявлені у творі типологічні ознаки й структуротворчі чинники оповідних та новелістичних жанрових форм. Підкреслено новаторські тенденції до створення «дифузних» жанрів у контексті української прози Словаччини. Задекларовано формування нового типу художнього бачення світу, базованого на відтворенні неповторної та складної людської особистості, використанні нетрадиційних форм і засобів психологічного заглиблення та ліризації оповіді.

Ключові слова: оповідання-спогад, лірико-психологічна новела, сюжет, архітектоніка твору, оповідь, художня деталь.

Вступ. Актуальність дослідження зумовлена тим, що у специфічних суспільно-політичних умовах органічною складовою культурного життя українців Словаччини є їх література. Провідні тенденції літературної творчості словацьких українців розроблялися на сторінках літературно-мистецького та публіцистичного журналу «Дукля». Основу видання, за законами так званого «товстого журналу», становлять поетичні, прозові, драматичні твори праянівців, українських радянських авторів та переклади іншомовних текстів.

З-поміж малої прози саме оповідання стало домінантою, типологічною ознакою української літератури Словаччини. До нього звертались і досвідчені прозаїки, і початківці: М. Шмайда, Ю. Боролич, І. Гриць-Дуда, І. Прокіпчак, Ф. Лазорик, Ф. Іванчов, М. Сабатош, В. Зозуляк, А. Кусько, І. Галайда, В. Дацей, М. Дробняк, С. Ганущин, І. Яцкананіч, Є. Біс та ін.

Оповідання домінувало в українській прозі Словаччини завдяки своїй іманентній властивості – здатності швидко реагувати на різні прояви людського життя, бути чутливим до вимог часу [1]. Відтак в

оповідних текстах пряшівчан відтворена історія русинів, тривалий процес усвідомлення ними своєї національної приналежності, їхня боротьба за соціальну справедливість, за збереження культурних традицій і духовності, відображені особливості конфліктів, характерів, мовно-стилістичні риси українського письменства краю.

Метою розвідки є виокремити основні формально-змістові пошуки провідних українських прозаїків Словаччини впродовж II пол. XX ст. крізь призму аналізу оповідання Іллі Галайди «Слово про жайворонків» [2]*.

Реалізація поставленої мети передбачає виконання таких **завдань**: з'ясувати сутність поняття «оповідання»; виділити тематичні горизонти новаторського письма І. Галайди; окреслити спектр художніх засобів для втілення поетичного світобачення автора; вирізнити новітні тенденції розвитку малоформатної прози на Пряшівщині впродовж II пол. XX ст.

Теоретико-методологічним підґрунтям слугуватимуть генологічні дослідження Ф. Білецького [3], І. Денисюка [4], С. Медовникова [5], П. Ульянова [6]; оглядові статті про малу українську прозу повоєнної Словаччини Ф. Ковача [7; 8], І. Мацінського [9], Д. Павличка [10], М. Романа [11]; літературно-критичні розвідки Ф. Ковача [12], М. Романа [13], І. Яцканина [14] про творчість І. Галайди.

Методи дослідження. При дослідженні теми використано спеціальні методи, зокрема шляхом проблемно-тематичного та жанрово-стильового аналізу оповідання Іллі Галайди «Слово про жайворонків» було окреслено новаторські шляхи інтерпретації автором світу й людини. Загальнонаукові методи систематизації та узагальнення сприяли виділенню ознак психологічного типу малоформатної прози Пряшівщини.

Результати й обговорення. У світовій літературі оповідання пройшло значну еволюцію. Більшість текстів спочатку виникали на основі власного досвіду письменника, його особистої участі у зображуваній ним події. Поступово автори, відштовхуючись від окремих життєвих ситуацій, зображали більш типові, закономірні, з філософським підґрунтям та узагальненням [15]. На минулому рубежі століть ця тенденція увиразнилася стрімкою хвилею психологізму й ліризації малої прози, що позначилося на структурі та стилістиці творів і виокремило в українській літературі новий тип письма й художнього бачення світу.

Подібних змін, хоч і з певним, історично зумовленим відставанням у часі, зазнало й оповідання пряшівських українців. Сьогодні україн-

* Далі посилання на аналізований текст за таким зразком [3, с. 54–57], де 2 – нумерація першої згадки про оповідання, 54–57 – номери сторінок.

ське оповідання Словаччини представляє читачеві тематичну, композиційну і стилістичну різноманітність. Дедалі сміливіші спроби експериментування щодо форми й архітекτονіки твору породили велику кількість різновидів сучасного оповідання, а також вирізнили тенденцію до «дифузії» оповідного й інших малих прозових жанрів (новели, ескізу, етюду, нарису, легенди).

Її легко простежити на прикладі твору Іллі Галайди «Слово про жайворонків», у підзаголовку якого автор дав читачам жанрове означення: «оповідання, яке не вміщується у жанрову сорочку» [2, с. 19]. Якщо назва (заголовок) окреслює загальні контури тексту й виокремлює його з доробку письменника, то генологічне маркування свідчить про наявність жанрових категорій у авторській свідомості, є основним «способом існування літературного твору», відтак спрямовує читача до певних літературних норм, жанрових ознак, налаштовує його на відповідне сприймання твору, оскільки є «своєрідним кодом порозуміння письменника з читачем» [4, с. 3].

Багатозначне авторське визначення жанру спонукає нас розглянути тематичний, художньо-образний, сюжетно-композиційний і стильовий рівні твору відповідно до канонів оповідання.

Жанрова структура класичного оповідання передбачає «невеликий прозовий твір, сюжет якого заснований на певному (рідко кількох) епізоді з життя одного (іноді кількох) персонажа. Невеликі розміри оповідання вимагають нерозгалуженого, як правило, однолінійного, чіткого за побудовою сюжету. Характери показані здебільшого у сформованому вигляді» [16].

Сюжет оповідання І. Галайди розгортається на чотирьох неповних сторінках журнального формату і побудований навколо однієї події – тригодинної прогулянки персонажа весняними ланами. Духовно близький авторові герой-оповідач уже з перших рядків малює прекрасну картину рідної природи – зображує художньо простір, у якому відбуватиметься зовнішня дія (прогулянка вздовж потоку) і розгортатиметься внутрішній сюжет (зростання напруги сприймання окремим індивідом драматичного конфлікту людини та світу, людини й природи). Її творець – глибоко мислячий, духовно багатий інтелегент, із певними творчими амбіціями, поетичним світобаченням та мистецьким хистом. Він – справжній син землі, органічний представник селянського світу з його мудрим світоглядом і непорушними моральними принципами. Саме такий персонаж, який ніби пуповиною зв'язаний із рідним краєм, знає і любить його, здатен вдивлятися в небо й почути спів жайворонка. Для героя-митця ота «миршава, незугарна пташка» [2, с. 19] є символом вічного життя на землі, символом пошани до се-

лянської долі та праці: «Я привик з дитинства до нього, до його простого, міцного, як батьківські руки, пристрасного голосу, бо жайворонк – це єдиний, нехай не хитрий у своїх мелодійних пошуках поет селянської нелегкої праці, який щовесни проспівує її радості та болі. Я лише тепер порозумів усю глибину нашої спільної долі» [2, с. 20]. А доля ця – у служінні людині й рідному народові, прославлянні життя, природи, добра, вічних істин буття. Щирий, справедливий і чистий спів жайворонка – це найвеличніше творіння істинного митця, найкращий приклад для наслідування. Герой, усвідомлюючи красу й силу пташиного голосу, не здатен створити ні урочисту пісню про жайворонка, ні написати про нього легенду, бо «не виклав серце на долоні, не спалював його до кінця, як він у піднебесі...» [2, с. 19–20].

Своєрідним контрастом до «непідкупних» пісень «неперевершеного майстра» природи виступають творці «космічного віку», одні з яких у захопленні від руйнівних винаходів, інші обожнюють гроші, а ще інші – служать кар'єрі та чинам і таким чином знищують себе, власну душу й мораль. Вічна філософія людського буття, що постає із землі й до землі повертається, визначає колообіг життя всіх поколінь, суспільних громад та світу в цілому. Персонаж І. Галайди є громадянином віку стрімкої технічної еволюції та розвитку цивілізації і при цьому усвідомлює тісний зв'язок із землею, з власним корінням, традиціями. До них його вабить якась невідома сила, міцніша за всі принади сучасного світу. Немеркнучий спогад про клаптик свого «лану» веде героя до багатой, родючої колись ниви. Проте нині «цезла коса межа, зістала лише та біля потоку, камінна, бо сюди зносили з оранини велике, важке, як селянська доля, каміння» [2, с. 21]. Так, крізь призму сприймання оповідача, І. Галайда відтворює руйнівний похід людини по землі як наслідок мізерної моралі, нівеляції вічних цінностей та постійного конфлікту між духовним і матеріальним. Свідомість персонажа – немов дзеркало сучасності, в якому споглядається і красиве, високе, і потворне, низьке. Заглянувши у нього, читач має шанс заглибитись у свій внутрішній світ і спробувати збагнути сенс власного життя, визначити індивідуальні моральні вартості й загальнолюдські якості у вирі модерних спокус.

Морально-етичні проблеми життя сучасної людини письменник вирішує через філософське осмислення його буденних проявів, що вимагає відповідної композиційної побудови твору та стильової домінанти. Визначальною особливістю архітекτονіки твору є протиставлення різночасового сприйняття світу («тепер», «тоді»). Для цього автор використовує ресурси пам'яті, спогади, ретроспективний аналіз пережитого, що характеризують головного героя, виконують сю-

жето- та формотворчу функції. «Слово про жайворонків» буквально пересипане спогадами з дитинства чи недавнього минулого, що виразно сповільнює сюжетну дію та увиразнює різницю між художнім та реальним часом. Сюжет оповідання вкладається у три години, коли персонаж прогулюється вздовж потоку. Оповідь же охоплює майже п'ятдесятирічний період: від народження, дитинства героя – до моменту самої події. Оповідач поперемінно переміщується з однієї часової площини в іншу, об'єднуючи асоціативним зв'язком ніби зовсім далекі одна від одної картини: колись раніше прочитану інформацію про любов до природи в інших народів, невдалі творчі спроби, тремтливі дитячі спогади про важку селянську працю й натруджені батьківські руки... Це дає підстави визначати «Слово про жайворонків» І. Галайди як оповідання-спогад, що, за словами Ю. Кузнецова, «надавав сприятливі можливості до подальшого проникнення митця у внутрішній світ людини. Замість сюжетної розповіді тут своєрідний внутрішній портрет, замість конфлікту між героями – драма переживань. Проблематика переростає межі соціальних конфліктів, виходячи на ширші – філософські – горизонти: людина і світ, найчастіше чужий, ба навіть ворожий людині; художні прийоми – символічні елементи, орієнтація на емоційно-чуттєві художні структури» [цит. за: 17].

Визначені Ю. Кузнецовим художні доміанти цього оповідного жанру виразно окреслюють особливості аналізованого твору. Крім проблемно-тематичного рівня, тут відсутній ланцюг «зовнішніх» подій, причинно-наслідкові зв'язки у розгортанні сюжету та будь-які описові характеристики персонажа. Образ героя розкривається через зображення його внутрішнього світу, відтворення напруги його переживань, в основі яких морально-етичний конфлікт. Важливу роль у цьому відіграє форма оповіді. Ліричні роздуми головного героя, а це – внутрішній монолог у формі спогадів, що набуває модифікації уявної розмови з аудиторією, вдало відтворюють рефлексивно-асоціативний хід його думок, розкривають душу, настрої, мрії, передають неповторність його світобачення.

Зазначені характеристики оповідання-спогаду в «Слові про жайворонків» надто прикметні та яскраві, що дозволяє говорити про новелу як можливе жанрове означення твору І. Галайди. На її користь свідчить низка ознак. Насамперед, це виразно новелістичний сюжет із яскравою «просторовою обмеженістю й часовою зосередженістю» [18, с. 156]. В його основі – один, але характерний епізод із життя персонажа. Маленький відтинок реального буття охоплює величезний спектр душевних станів, переживань. Через відтворення динаміки спостережень, почуттів і спогадів героя автор підкреслює глибину, витонче-

ність його душі і таким чином робить акцент на духовності всього покоління. Така монументальність мислення І. Галайди можлива завдяки потужній енергії художнього слова, що найбільше концентрується в художній деталі. Це ще одна класично-канонічна ознака новели.

Ілля Галайда – справжній майстер художньої деталі, що відзначається виключною економністю, великим смисловим навантаженням, нерідко глибоким підтекстом. Письменник максимально завантажує кожне слово і змушує його багатогранно звучати в композиційному та характерологічному оркестрах. У контексті численних багатозначних символів центральним є образ жайворонка, переможний спів якого наче підсумовує кожен новий етап нагнітання внутрішнього конфлікту, чергову сходинок розгортання сюжету, побудованого на контрастах між красою (життям) і бездуховністю (смертю). Переломний момент у сюжеті також пов'язаний із жайворонком. Своєрідним пуантом, кульмінаційною вершиною психологічного напруження є епізод прильоту літака. Цей модерний винахід техніки створений на благо сучасної людини – «горлоріза і паливоди», «всемогутнього та жорстокого царя природи», тому «сіє за собою загибель», огортаючи жайворонків у «жовто-білий дим хімікалій» [2, с. 22]. Загинули співці селянської долі – осиротіла зневажена, згвалтована мати-земля. Читача охоплює шок від несподіваного вбивства, він не залишається байдужим до великого болю природи, переживає його разом із героєм не як спостерігач, а як рівноправний суб'єкт діалектичного життя людської душі. Лише побачивши смерть, ми розуміємо справжню цінність життя. Тому вслухаймося у самотній голос самотнього майстра, який продовжив пісню полеглих друзів і вселив віру, що живе ще земля, на повні груди дихає людина, здатна бачити красу крихкої природи й віднаходити істинний сенс власного життя.

Скрупульозний відбір окремих виразних образів (приміром, дзвінкий спів жайворонка, величаві орли, мозолясті руки батька, польова колиска на плечах босої матері, клаптик рідного «лану», гніздечко з малими жайворонками, похоронні удари дзвона, стара черешня на межі, а біля неї паростки молодого дерева, вертоліт – віщун смерті, а за ним літак, що несе загибель) формує надзвичайну лаконічність, майже філігранну стислість сюжету [3, с. 40]. Вона композиційно відтворюється завдяки новелістичному прийому «абревіатурності», фрагментарних натяків [4, с. 15], що підпорядковані психологічній характеристиці персонажа й тонко підводять до філософського підтексту: постійної колізії між духовним і матеріальним, невпинного пошуку сенсу життя, призначення людини на землі, її місце у суспільних взаєминах. Спів жайворонка викликає ланцюг спогадів персонажа, які

завдяки художнім деталям переплітаються з реаліями життя – наслідками людського генія. Відтак уміло вихоплений зі спогадів дорогий серцю образ чи майстерно вловлене явище дійсності робить живим героя-митця – із глибокою мораллю, незгасаючою родовою пам'яттю, почуттям справедливості, об'єктивною оцінкою світу. До речі, прикметним є той факт, що автор не дав своєму героєві імені. Це, з одного боку, підкреслює його духовну спорідненість із самим письменником, а з іншого, вказує на типовість образу.

Поетичне світовідчуття І. Галайди виявляється не лише у використанні влучних художніх деталей, а й у загальній стилістиці твору. Захоплюють мальовничі картини природи, повні поетичних метафор, порівнянь, персоніфікацій. Пейзажні замальовки вже з перших рядків створюють настроєву гаму оповідання і разом з іншими нотагками рідного краєвиду є чи не головним засобом розкриття психології героя, адже підкреслюють його спостережливість, відчуття краси й любов до природи, здатність радіти життю, розуміти його цінність та силу землі. «На цій межі стоїть стара черешня. Вона, розквітчана, схожа на велику чорну, ніби журавель, птицю з білими відмітинами цвіту, що пробує підняти поламані крила та й ще раз піднятися в небо» [2, с. 21].

Замальовки природи у «Слові про жайворонків» несуть образно-сміслову та ідейно-естетичну навантаженість. Вони виступають ключем до розвитку психологічного сюжету, глибше розкривають характер героя, посилюють проблемний ефект твору, а також виконують певну формотворчу функцію: органічно вплітаючись у розповідь, творять своєрідне пейзажне обрамлення – художню експозицію та розв'язку. Оповідь розпочинається з опису краєвиду, що зачаровує персонажа і спонукає його до роздумів. Вони і завершуються метафоричною, глибоко символічною картиною природи: «На далекій межі терен розливає молоко, на узліссі зозуля комусь пробує пророчити роки життя... Над нею сміється черешневий цвіт весни» [2, с. 22]. Попри стрімкий розвиток цивілізації, що веде за собою нівеляцію вічних цінностей, руйнування моралі, природа дихає, живе і дарує життя нам, своїм дітям. Усепрощаюче материнське серце землі приймає нас з усіма вадами, гріхами і дарує свій найдорожчий скарб – пристрасний, гарячий спів жайворонків.

Висновки. Таким чином, проблему сенсу буття І. Галайда осмислює з філософським підґрунтям та узагальненням. У центрі його уваги – неповторність людської особистості, глибина її внутрішніх колізій, діалектика існуючого й бажаного, свідомого й мимовільного. Тому й сюжет побудовано навколо певної ситуації, пройнятої рефлектацією

минулого та елементами мрій, дієва фабульність поступається аналітичному осмисленню психічних станів людини.

Для відтворення ускладненої свідомості персонажа І. Галайда потребував нових способів її художнього зображення. Він обрав для цього жанр оповідання. Частково погоджуючись із авторською волею письменника, ми визначаємо «Слово про жайворонків» як майстерний зразок скомплікованої жанрової форми оповідання-спогаду та лірико-психологічної новели, з перевагою новелістичних ознак. На користь такого генологічного маркування вказують напружений внутрішній сюжет, що вибудовується навколо однієї події та одного героя, новелістична композиція з кульмінаційним зламом, відсутність «зовнішніх» описів персонажа, характер якого розкривається через особистісне сприймання морально-етичного конфлікту, фрагментарність і ліричність оповіді, монологічна форма викладу у формі спогадів та уявного діалогу, виключна влучність образотворчої деталі, що виконує важливу композиційну роль, та ін.

«Слово про жайворонків» І. Галайди свідчить про активні ідейно-тематичні шукання та жанрово-стильові експерименти українських письменників Словаччини наприкінці минулого століття. Загалом оповідання як найулюбленіший спосіб художньої розмови українських прозаїків Словаччини презентував читачам часопису «Дукля» тематичну, композиційну і стильову розмаїтість, різновартісну мозаїку ідейно-естетичних вимірів, галерею нових героїв, збагачений арсенал словесних художніх засобів, стрімку хвилю психологізму й ліризації оповіді. Наполегливі пошуки нетрадиційних естетичних та суспільних еталонів, свіжих форм і засобів моделювання дійсності змінювали тенденції українського словацького літературного процесу загалом, відкривали для пражської літератури ширші горизонти й давали поштовх до подолання сумнозвісного комплексу меншовартості, домашнього вжитку.

1. Табачин Л. Т. Мала проза письменниць Західної України 20–30-х років ХХ століття: особливості жанрово-стильових форм вираження : автореф. дис. ... канд. філол. наук / Л. Т. Табачин. – Івано-Франківськ, 2000. – С. 10.

2. Галайда І. Слово про жайворонків / І. Галайда // Дукля. – 1987. – № 4. – С. 19–22.

3. Білецький Ф. М. Оповідання. Новела. Нарис / Ф. М. Білецький. – К. : Дніпро, 1966. – 92 с.

4. Денисюк І. О. Розвиток української малої прози ХІХ – поч. ХХ ст. / І. О. Денисюк. – Львів : Академічний експрес, 1999. – 280 с.

5. Медовников С. В. Способи побудови характеру в сучасному оповіданні / С. В. Медовников // Теорія родів і жанрів художньої літератури : тези доп. Республ. наук. конф. 20–22 листоп. 1975 р. – С. 136–133.

6. Ульянов П. С. Этот неумирающий жанр : (современный советский рассказ) / П. С. Ульянов. – М. : Знание, 1987. – 112 с.

7. Ковач Ф. Жанри короткої прози / Ф. Ковач // Ковач Ф. Деякі проблеми розвитку української літератури в Чехословаччині (післявоєнний період). – Пряшів : Вид-во ЦК КСУТ, 1973. – С. 19–118.

8. Ковач Ф. Діалоги / Ф. Ковач. – Пряшів : Словацьке пед. вид-во в Братіславі, відділ укр. літ. в Пряшеві, 1988. – 280 с.

9. Мацинський І. Література, її місце в культурному житті українських трудящих ЧССР і деякі організаційні моменти / І. Мацинський // Дукля. – 1964. – № 4. – С. 1–8.

10. Павличко Д. «Карпатська замана» / Д. Павличко // Карпатська замана : зб. творів українських письменників Чехословаччини / упоряд. : Ф. Ковач, О. Мишанич, М. Роман. – К. : Рад. письменник, 1989. – С. 5–18.

11. Роман М. Умови і тенденції розвитку української літератури в Чехословаччині після 1945 року / М. Роман // Роман М. Шляхи літератури українців Чехословаччини після 1945 р. – Пряшів : Словацьке пед. вид-во в Братіславі, відділ укр. літ. в Пряшеві, 1979. – С. 14–44.

12. Ковач Ф. За осягнення правди життя (про збірки оповідань І. Галайди та А. Галчак) / Ф. Ковач // Дукля. – 1984. – № 3. – С. 31–36.

13. Роман М. Жайворонки і земля нас кличуть / М. Роман // Дукля. – 1990. – № 3. – С. 71–74.

14. Яцканин І. Жайворонки і люди, або Гірка доля села (над новою збіркою оповідань Іллі Галайди) / І. Яцканин // Дукля. – 1990. – № 6. – С. 66–68.

15. Роман М. Стан розвитку українського роману Чехословаччини / М. Роман // Дукля. – 1984. – № 4. – С. 36–37.

16. Літературознавчий словник-довідник / Р. Т. Гром'як, Ю. І. Ковалів та ін. – К. : ВЦ «Академія», 1997. – 522 с.

17. Комарівська Н. Поетика малої прози Надії Кибальчич / Н. Комарівська // Літературознавчі обрії : праці молодих учених України. – К., 2001. – Вип. 2. – С. 78.

1. Tabachyn L.T. Small prose of writers from Western Ukraine during 20–30-ies of the XXth century: features of the genre-style forms of expression. Avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stypenia kand. filol. nauk / L.T. Tabachyn – Ivano-Frankivsk, 2000. – P. 10.

2. Halaida I. A word about Larks / I. Halaida // Duklia. – 1987. – № 4. – P. 19–22.

3. Biletskyi F. M. The Story. Novella. Essay / F. M. Biletskyi. – K. : Dnipro, 1966. – 92 p.

4. Denysiuk I. O. Development of the Ukrainian small prose of the 19th – beg. of the XXth century / I. O. Denysiuk. – Lviv : Akademichnyi expres, 1999. – 280 p.
5. Medovnykov S.V. Ways of building character in modern story / S.V. Medovnykov // Theory of genera and genres of fiction. Theses of the Republican Conference, 20–22 november 1975 year. – P. 136–133.
6. Ulianov P.S. This undying genre (modern soviet stories) / P.S. Ulianov. – M. : Znaniye, 1987. – 112 p.
7. Kovach F. Genres of Short Prose / F. Kovach // Kovach F. Some problems of development of Ukrainian literature in Czechoslovakia (post-war period). – Priashiv : Vyd-voTsK KSUT, 1973. – P. 19–118.
8. Kovach F. Dialogues / F. Kovach. – Slovakian pedagogical publishing in Bratislava, the department of Ukrainian literature in Priashiv, 1988. – 280 p.
9. Matsynskiy I. Literature and its role in the cultural life of the Ukrainian workers of Czechoslovakia and some organizational issues / I. Matsynskiy // Duklia. – 1964. – № 4. – P. 1–8.
10. Pavlychko D. The «Carpathian zamana» / D. Pavlychko // Carpathian zamana : A collection of works by Ukrainian writers of Czechoslovakia / Editor : F. Kovach, O. Myshanych, M. Roman. – K. : Rad. pysmennyk, 1989. – P. 5–18.
11. Roman M. Conditions and trends of development of Ukrainian literature in Czechoslovakia after 1945 / M. Roman // Roman M. The ways of literature of the Ukrainians of Czechoslovakia after 1945. – Slovakian pedagogical publishing in Bratislava, the department of Ukrainian literature in Priashiv, 1979. – P. 14–44.
12. Kovtch F. Grasping the Truth of Life (About the book of short stories by I. Halaida and A. Halchak) / F. Kovach // Duklia. – 1984. – № 3. – P. 31–36.
13. Roman M. Larks and the land call us / M. Roman // Duklia. – 1990. – № 3. – P. 71–74.
14. Yatskanyn I. Skylark and the People or the Bitter Fate of the Village (over a new Illia Halaida's collection of short stories) / I. Yatskanyn // Duklia. – 1990. – № 6. – P. 66–68.
15. Roman M. The Status of development of Ukrainian novel in Czechoslovakia / M. Roman // Duklia. – 1984. – № 4. – P. 36–37.
16. Dictionary-reference book in literary studies / R.T. Hromiak, Y.I. Kovaliv etc. – K. : VTs «Akademia», 1997. – P. 522.
17. Komarivska N. Poetics of prose by Nadia Kybalchych / N. Komarivska // Literary horizons. Works of young scholars in Ukraine. Edition 2. – K. : In-t literary im. T. H. Shevchenka NAN Ukrainy, 2001. – P. 78.

UDC 070 : 821.161.2

The Peculiarity of the Short Story Genre in Slovakian Ukrainians' Press of the XXth century**Oksana Kushnir**, PhD in Social Communications,

Department of Journalism, Ternopil National Pedagogical University named after Volodymyr Hnatiuk, Ternopil, e-mail: oksanakush8@gmail.com

In the article the priority role of the short story in the system of small format prose of the Ukrainians in Slovakia is emphasized, the evolution of genre is stressed as well as its thematic, compositional and stylistic variety. We define the genre and style dominants of Illia Halaida's short story «A word about larks». The object of the investigation is typological characteristics and structure forming factors of the narrative and novelette forms. We emphasize the innovative tendencies towards the creation of the «diffusive» genres in the Ukrainian prose of Slovakia. We declare the formation of the new type of fictional vision of the world which is based on the reproduction of the unique and versatile human personality, the using of unconventional forms and means of psychological immersion and lyricism of the narrative.

Key words: short-story-remembrance, lyrical and psychological novelette, plot, narrative, architectonics of the work, artistic detail.

Специфика жанра рассказа в прессе словацких украинцев XX века**Оксана Кушнир**, к. н. соц. комунік., доц.

В статье обозначена приоритетная роль рассказа в системе малоформатной прозы украинцев Словакии, выделены эволюция жанра, его сегодняшнее тематическое, композиционное и стилистическое разнообразие. Определены жанрово-стилистические доминанты рассказа Ильи Галайды «Слово о жаворонках». Предметом исследования являются выбранные в произведении типологические признаки и структурирующие факторы прозаических и новеллистических жанровых форм. Подчеркнуты новаторские тенденции к созданию «диффузных» жанров в контексте украинской прозы Словакии. Задекларировано формирование нового типа художественного видения мира на основе отображения неповторимой и сложной человеческой личности, использования нетрадиционных форм и средств психологического углубления и лиризации повествования.

Ключевые слова: рассказ-воспоминание, лирико-психологическая новелла, сюжет, архитектоника произведения, рассказ, художественная деталь.